ئایا کەمی یا زۆری شیعر پێگەی شاعیر دیاری دەکات؟.. گۆران هەڵەبجەیی

{ئەحمەد هەردی بە نموونە}

بەڕێزێک کە بەوە ناسراوە بەردەوام لایقی هەیە و سەبارەت بە شتگەلێک ڕاوبۆچوونی خۆی دەردەبڕێت ، لە لایقێکیدا کە لە ڕابردووی نزیکدا پێشکەشی کرد کەوتە هەڵەیەکی مەزنەوە.
مرۆڤ هەرچەند بەتواناو لێهاتووبێت ،هەرچەند مەودای زانیاری و هزری فراوان بێت ، ناتوانێت فریای هەمووشت بکەوێت و هەق بە هەموو بوارو لایەنەکان بە پێی پێویست بدات.بۆیە باشترە تەرکیز لەسەر لایەنێک بکات کە سەرکەوتووە تێیدا و لەوێدا خۆی بەهێز بکات و تواناو وزەی خۆی تێدا وەگەڕ بخات.
خاڵێکی تر کە زۆر گرنگە ئەوەیە ،دەمێک دەربارەی کەسێک قسەدەکرێت پێویستە زوومی باسەکە تەنها لەسەر ئەوبێت و پەلنەهاوێژێت بۆکەسانی دەرەوە ،ئیدی باب،دایک ،خوشک و برا و خزم یا هەرکەسێکی دیکە بن،چونکە لەم حاڵەتەدا تەرکیزەکە پەرشوبڵاو و لاواز دەبێت،هاوکات مەرج نیە کەسانی دورووبەری ڕەخنە لێگیراو پەیوەندیان بەوباسەوە هەبێت یاخود لە بۆچوونەکاندا هاوڕابن.
لایقێکەی ئەم بەڕێزە تایبەت بوو بە دکتۆرە چۆمان هەردی ،کە بە ئەنجامدانی پرۆژەیەک دەربارەی [جێندەر] کۆمەکی دارایی لە یەکێتی ئەوروپا وەرگرتوە.
ئەز قسە لەسەر ئەو لایەنە ناکەم چونکە کاری من نیە، بەڵکو تەنها هەڵوەستە لەسەر بڕگەیەک لە قسەکانی ئەو بەڕێزە دەکەم کە پەیوەستە بە باوکی دکتۆرە چۆمانەوە ،واتە شاعیری کۆچکردوو ئەحمەد هەردی.
لە سەرەتای لایقەکەیدا بێ ئەوەی پەیوەندی بە ناوەڕۆکی بابەتەکەیەوە هەبێت یاخود سوود بە باسەکەی بگەیەنێت، بە شێوەیەکی گاڵتە ئامێز و تاڕادەیەک بێبەها کردنی شاعیر گووتی:
[هەموو شیعرەکانی ئەحمەد هەردی هەندەی لاپەڕەکانی پاسپۆرتەکەم نابن].
دیارە ئەم بەڕێزە وا تێگەشتوە کە هەر شاعیرێک شیعری زۆربوو ئەوە شاعیرێکی سەرکەوتووە ،خۆگەر شیعری کەم بوو ئەوە شاعیرێکی لاواز و شکستخواردوە.
نکولی لەوە ناکرێت کە ئەحمەد هەردی ئەستێرەیەکی گەشە بە ئاسمانی

شیعری کوردیەوە.شیعرەکانی هەندێ بەسۆزن هەندێ هەست بزوێنن هەندێ پڕمانا و ئەندێشەی قوڵی کۆمەڵایەتین بە ئاسانی لە دەروازەی ڕۆح دەدەن،هەر ئەم خەسڵەتەیە وای کردوە کە زۆربەی شیعرەکانی لەلایەن کەڵێ گۆرانیبێژەکانەوە بکرێنە گۆرانی. ئایا کەسێک هەیە بتوانێت نکولی لەبەرزی شیعری { ست فاتیمە} بکات؟ ئایا ئەویندار هەیە لە کاتی چاوەڕوانی ژووانـدا خۆی لە شیعری { چاوەڕوانیـدا}دا نەبینیبێتەوە؟

یاخود پەندە شیعری:

[بەدەستی خۆت کە جامت خستە سەر لێوت غەشیمانە

ئەگەر زەهریشی تێدابێت گوناهی خۆتە بیزانە

هەڵە یاخود گوناهت کرد لەکاتێکدا کە بەهۆشی

سزاو تاڵاوی هەرچی بێت ئەبێ وەک بادە بینۆشی]

ئەم پەندە شیعریە هەندێ جوان و پڕمانایە ، دەشێ وەک کردارێکی چەوت و هەڵە بەسەر زۆربەماندا هاتبیت ،تەنانەت دەکرێ بە هەنگاو و سیاسەتی هەڵەی دەسەڵات و حکومەتەکانیش دەستبدات.

دیـوانی [ڕازی تەنـیـایی]شاکـارێکە بەخۆی کە دەکـرێ لەپـاڵ هەر شیعرێکدا هەڵوەستەیەک بکەین، بەتایبەتی شیعری {دڵێکی تێکشکاو} کە بڕوای دەکـرێ هەمـوو گەنجێکـی بەشمەینەتـی وەـا تەکەم خۆی تێدابـبینێتەوە } ، ئەم شیعرە هەندێ چێژبەخشە هەندێ باڵایە مرۆق بە خوێندنەوەی دەچێتە دنیای ڕامان خەیاڵاتەوە.

هەر بۆ ئەوەی بە ئەو بەڕێزە بسەلمێنم کە کەمی یا زۆری بەرهەمی ئەدەبی پێوەرنیە بە ناو و ناوبانگی ئەدیب ،بەڵکو ناوەڕۆک و ماناو پێگەی خودی بەرهەمەکەیە ،کە تا چ ڕادەیەک کاریگەری لەسەر خوێنەر دەبێت و هەستی دەبزوێنێت، ئەوە چەند نمونەیەک دەخەمەڕوو:

- شەهیـد مەلا عەلـی خاوەنی شیعـری {سـەدارە} کە هونەرمەنـدی کەچکـردوو حەمە جەزا بەکلیـپ شاکـارێکی لە درووسـت کـردوە، پێدەچێت هەندێک شیعری دیکەی هەبێت ، بەڵام ئەو شیعرەی کە لە ژووری چاوەڕوانی سەدارەدا نووسیویەتی ،شعرێکە مرۆق لە ئاست ورەبەرزی و مانـاو مەدلولاتیـدا سـەری سـووڕدەمێنێت. کەواتە تەنهـا شیعـری { سـەدارە} پێناسـەیەکی پڕاوپڕە لە سـەلیقەو شاعیریەتی شەهید مەلا عەلی.

+کازم ساهیر گۆرانیەکی بەناوبانگی هەیە بەنێوی{انا و لیلی} واتە من و لەیلا،شیعری گۆرانیەکە هەندێ بەرزە هەندێ جوانە ، چەندین شاعیر خۆیان کرد بە خاوەنی ، بەڵام کازم ساهیر بەگومان بوو کە ئەوانە خاوەنی ئەو شیعرە بەرزە بن، بۆیە پاش

گەڕان و پرسیار کە چەند ساڵی خایاند شاعیرەکەی دۆزیەوە کە ناوی [حەسەن مەروانی]یە خەڵکی باشووری عێراقە. ئێستایشی لەگەڵدا بێت ئەو کەسە خاوەنی تەنها ئەوشیعرەیە کە لەدەمی زانکۆدا نووسیویەتی بۆ خۆشەویستەکەی ، ئەو خۆشەویستەی کە خیانەتی لێکردوەو کەسێکی تری خۆشویستووە.
دیارە کازم ساهیر بەپێی ئەزمون و سەلیقەو مێژووی هونەری خۆی ،هەموو شیعرێک ناکاتە گۆرانی ، بەڵکو جۆرە شیعرێک پەسەنددەکات هەست بزوێن بن و هاوکات لەڕووی ناوەڕۆک و ستاتیک و تەکنیک و لایەنی دیکەوە گونجاوبن .کەواتە شیعرەکەی حەسەن مەدوانی ئەو هەموو خەسڵەتانەی لەخۆ گرتووە،ئەمەش ئاست بەرزی شاعیربوونی حەسەن دەسەلمێنێت..
+نمونەیەکی تر ڕۆمانی نووسی کورد [بەهرەز بووچانی]یە کە بەنووسینی تەنها ڕۆمانێک ناوی دەرکرد و هەر بەو بۆنەشەوە بەرزترین خەڵاتی ئەدەبی لە ئوسترالیا وەرگرت .ڕۆمانەکەی بەناوی [جگە لە چیاکان کورد دۆستی نیە].هەر پاش بڵاوبوونەوەی ڕۆمانەکەی نیوزیلەندا مافی پەنا بەری پێبەخشی ،کە تا ئەوکاتە لە کەمپێکی پەنا بەران لە دوورگەی [مانوس] سەر بە ئوقیانووسی هێمن دەژیا،.
پاشان هەمان ڕۆمان بەچەندین زمان وەرگێڕدرا.
+حەمەدەستانی کۆچکردوو ،ئەویش بە ڕۆمانی یەکەمی کەبە سویدی نووسی بە ناوی[شوێنێک لە بەهەشت] ناوبانگی دەرکردو هەمان ڕۆمان چەندین جار چاپکرایەوە،هاوکات وەرگێردرایە سەرچەندین زمان لەوانە ئینگلیزی.
حەمە دەستان بەو ڕۆمانەی لەڕووی کۆڕو سێمینار وخەڵات و فرۆشی ڕۆمانەکەیەوە توانی پێش نووسەرە ناودارەکانی سوید بکەوێت.
+سارا عومەری شاعیر نیشتەجێی دانمارک لەگەڵ یەکەم ئەزموونیدا لەبواری نووسینی ڕۆماندا گەورەترین سەرکەوتنی بەدەست هێنا.
سارا پێشتر تەنها شیعری دەنووسی ،بەڵام ساڵی [٢٠١٧] یەکەم ڕۆمانی بەزمانی دانمارکی بەناوی{مردووشۆر} نووسی.
ئەو ڕۆمانە هێندە دەنگی دایەوە بەجۆرێک کەم خێزان هەیە دانەیەکی نەکڕیبێت
پێم وابێت ڕۆمانەکەی دووسێ جار چاپکرایەوە ،ژمارەیەکی باش خەڵاتی چنیەوە ،زۆرترین دیدارو کۆڕو سێمینارو دیبەیتی لەبارەوە سازکرا .هەر بۆ نمونە ئەمە ناوەندەکمان هەبوو بەناوی[سەنتەری دیالۆگ] ،دیبەیتێکمان بەدانمارکی بۆ ساز

کرد ، ھ□□ک□ [٤٠٠] کەسی دەگرت ،لەگەڵ ئەوەشدا خەڵک بەپێوە
وەستا بوون.

+دوا نمونە سەبارەت بە ڕۆمانووسی ئەفغانی {خالید حوسینی} یە ،خاوەنی ڕۆمانی [کۆلارە]. ئەم ڕۆمانە یەکەم بەرھەمی ئەدەبی خالید بوو .

ڕۆمانەکەی ھێندە بەھێزبوو وای لە دەرھێنەرانی ھۆلیود کرد کە بیکەنە فیلم ، لەئەنجامدا فلیمێکی سەرکەوتووی لێ بەرھەم هات.وەک زانراوە لەو و□لاتانەی فلیمەکەی تێدا نمایش کرا ، پڕداھاتترین فلیم بووە،وێرای ئەمە لە یەکێک لەفەستیڤالە سینەماییەکاندا لە ئەمەریکا خەڵاتی باشترین فلیمی ئەو سەردەمەی پێبەخشرا.

نمونە زۆرە چ لەنێو کوردو چ لەنێو نەتەوەکانی دیکەدا کە بەتاکە بەرھەمێکی ئەدەبی ناوبانگیان دەرکرد.

جا بەم نمونانەدا بۆمان ڕوون□ب□تەوە کە کەمی بەرھەم ھەرگیز نا بێتە شوناسی بەھرەمەندی سەرکەوتوو.

گۆران ھەڵەبجەیی